

# KALE-IZENDAGIA (BAKIO)

Kale izendegia zelan erabili:

Kale izendegia, izenak eurok euskera utsean dagozala-eta, eguneroko bizitzan erabilteko arazorik ez leuke egon bear, edozein berbetan darabilgula. Izen generikoari -a artikulua kendu eta izen bereziak deklinetan diran eran jokatu. Izen generikorik ez dagoanean, orduan, izen berezitat artu eta alantxe be jokatu. Ori berori izango da-eta, beste berbetako zuzenbideak (elbideak) gurean erabilten doguzanean, egingo doguna, esaterako:

- Zuzenbidea, mesedez?
  - **Aldatsa kalea, 23**
  - **Albobide, 23**
  - **Lapikolurreko mallak, 23**
- Non bizi zara Bakion?
  - **Aldatsa kalean** bizi naz
  - **Aldatsa kaleko** 23an bizi naz
  - **Albobidean** bizi naz
  - **Albobideko** 23an bizi naz
  - **Lapikolurreko malletan** bizi naz
  - **Lapikolurreko malleta-**  
**ko** 23an bizi naz
- Non bizi zara Dublinen?
  - **Flint street** kalean bizi naz
  - **Flint street, 23** kalean bizi naz
  - **Flint street** kaleko **23an** bizi naz

(Alantxe be, Nondik, Nongo, Nora, Noragingo, Norantza, ...)

Ori esateko gauza bagara euskeraz, zelan ez dira izango, bada, beste berbeta batzuetan dabilzanak gure kale izendegia eraz esateko bestekoak? Berbarako:

- Your address, please?
  - **23, Aldatsa kalea**
  - **23, Albobide**
  - **23, Lapikolurreko mallak**
- Dónde vive Usted?
  - (En la) Calle **Aldatsa kalea 23**
  - (En la) Calle **Albobide 23**
  - (En la) Calle **Lapikolurreko mallak 23**

## TOPONIMIA: AZALPEN-ERISPIDEAK

Toponimia mapa onek barrikuntza asko ekarriko ditu. Beratan ezarriko doguz etxe, erreka, itsasoko atx, mendi,

baso edo inguruen izenak, ez danak, garrantzizkoenak bai, ostera. Barrikuntzarik andiena, baina, auzo izenetan dago. Zaarrak barri, egia esanda, izen istorikoak atzera eskuratu doguz eta. Auzo izenok 1980. urte ingurura arte izan dira erabiliak, antxinatik: **Artzalde** (1876), **Goitisoloalde** (1876), **Elexalde**, **Urkitzaurrealde**, **Zubiaurrealde** eta **Gibelortzagako San Pelaio** (1565). **San Pelaio**-ren kasuan 1414. urtean leenengoz agertu eta 1745. urte ingurura arte erabilia izan zan bertako leku-izena eskuratu dogu atzera: **Gibelortzaga** edo **Gibelorrazaga**. Toponimia bear onetan denporan muga bat imini bear izan dogu, au da, izenak toponimo istorikotzat artutekoa, atan be. Ori mugaori 1955. urtea izan da, urte orretarik beera agertutako izenak leku-izen istorikotzat artu doguz eta areexek erabili doguz mapa au egiteko. Toponimiaren ganeko ikerketea oraindik inokarren ez dago amaituta. Leku-izen geiagio agertuko dira, eta batu doguzan leku-izenen ganean argibide geiagio daukagunean be, aldakuntzak egongo dira eurok idazterakoan. Au da, egindako bear au, oraingo, bein-beinekotzat artu bear da eta ezin leiteke, bada, inondik inora azkenengotzat emon. Alan eta guzti be, bear onegaz erriko leku-izenen idatzizko normalizazio bidean aurrerantzako oinakada sendoa egingo dogun arren, normalizazio bide orrek zabalik iraungo dau, urte batzuetan, beintzat..

Gure asmoa izan da erriko toponimiaren emoiak goitik beera errespetetea, erriko toponimiari jagokon inguru etnolinguistikoa, atan be. Batzuetan, zer baterako leku-izen bat baino geiagio euki doguz aukeran. Orretan, gure jokabidea izan da, izenik zaarrenari bide emotea eta beste edo besteak, oraingo, bigarren maila baten iztea: **Amorenaetxebarria** (*amuetzebarri*), **Azeretxogoitia** (*astxoitxi*), **Elexpuruerrota** (*katxuene*), **Kontxaondo** (*oloskoetze*), **Mintegibekoa** (*mintxiri*), **Zintadui** (*sintxiri*), **Zubiltegi** (*subiltxi*), **Zubimusu** (*sumusu*), ... Ori izan da, batez be, etxe izenetan erabili dogun jokabidea, jatorrizkoa aukeratu dogu aalezkoa izan dan eran. Orretariko izen askok, batez be, XIX. gizaldian eta XX. gizaldia- ren asikera galdu eben jatorrizko forma, leengo areek maiztuta edota jatorrizko izenen orde ezizenak artuta agertuten zirala: **Agirre** (**Agarre**), **Agirretxu** (**Agarretxu**), **Amorenaetxebarria** (**Amuetxebarri**), **Aretxeta** (**Aritxeta**), **Aurrekoetxea** (**Alardoena**), **Balandaerrotia** (**Telleria**), **Bekoetxe** (**Patxuelena**), **Bekozaitua** (**Larrena**), **Elexpuruerrota** (**Katxoena**), **Erkoreka** (**Sanioalde**), **Erremitteria** (**Makuena**), **Errotatxu** (**Panaderiena**), **Ibarratorre** (**Torrezar**), **Ioanlopetxena** (**Jolapitxena**), **Kortaeta** (**Gortena**), **Larraskoaga** (**Indarrena**), **Larraskoagagoikoa** (**Gerekaena**), **Larrazabal** (**Larrondo**), **Kontxaondo** (**Olaskoetxe**), **Markoena** (**Santiena**), **Minitua** (**Mintua**), **Minituatzea** (**Mintuatze**), **Perdiotxena** (**Pertxena**), **Ugartebarrri** (**Benguriena**), **Zaitubeazkoa** (**Biosko**), **Zubiaurregoikoa** (**Tabernazar**), **Zubimusu** (**Zumusu**)... Idazkera bat baino geia-

go egon danean toponimoak aalik eta osoen idaztea ebatzi dogu: **Seubaerreka, Urkitzaurrealde...** Aurrerago aitatu dogun lez, Bakioko berbetea izan da oinarria toponimoak normalduta idazterakoan, baina bizkaiera idatzi arautuaren bidean ibilita. Izan be, leku-izenak eundaka urteetan bertan berba egin dan erriko euskerearenak dira. Erriarena dana Erriari atzera emotea, azken baten.

Alderdi batetik, izen zaarrak galdu-galduta egon edo beste batzuk sano aaztuta egon diranak barrian atara doguz azalera, erriak egunean-egunean erabili daizan. Bestetik, azkenengo urteetan erriko kultureagaz zerikusirik ez dauken izen barri batzuk (“*el barranco del infierno*”, “*el cale-ro*”, “*fuentes helada*”, “*la isla de los conejos*”) agertu dira, arrotzak, errikoak ez diran pertsona batzuk sortu eta erabilten asiak izan diralako, seguru antzean, erriko leku-izenen barri ez dabelako euki. Arrazoi nagusi biokaitik, bada, erriko toponimiaren normalkuntzeari garrantzi andiko deritxogu, bai erriak berak, bai erriko, Bizkaiko edota Euskalerriko eskola eta administrazio mailan edo edabideetan egokiro erabiliak izan daitezkan. Ez dira, baina, mapan agertuko batu doguzan toponimo guztiak, orrenbesteko leku txikerrean agertuteko asko diralako. Ori alan izanda, beste biderik ez genduan euki, bada, daukaguzan toponimo guztietatik garrantzitsuenak eta esanguratsuenak aukeratutea baino, mapa orretan agertu daitezkan.

Toponimiak erakutsiko deusku errian zelango aberastan linguistikoa daukagun, orreotariko leku-izen batzuk joandako urteetako gomutapen linguistikoan loak artuta lotu diran arren. Aor, esate baterako, **Barturen, Gibelorratzaga, Ibiaga, Lorrekoibi, Zarraga, Zarratxo, Zintadui, Zubiltegi** toponimoak, geientezako esangura iluneko izenak dira gaur egun. Zergaitik? Inoz, Bakioko euskeraz toponimo orreen barruan dagozan *barruti, gibelo-*

*rratz, ibi, zarra, zinta, zubil* berbak egunean-egunean erabilitako berbak izan ziran, oikoak. Baina, gaur egun, berbak leku-izenen esangurea argitu baino ilundu egiten dabe, aspaldian galduta dagozalako eguneroko erriko berbetan. Alan eta guztiz be, toponimian lotu jakuz, bizirik.

Toponimoak idazterakoan, bada, gorago aitatu dogun lez, gaur egun erabilten dan bizkaiera idatzi arautuaren bidean aalik eta geien ibiltea erabagi dogu gure berbetaren normalkuntzeari begira, kasu gitxi batzuetan izan ezik. Toponimoak idazteko erabili doguzan erispideak arean argiago izteko, urrengoan azalduko dira artutako ebatziak:

– Etxe izen eta abizen zaar asko artikuludunak (-a) dira, euskeraz toponimorik geienak artikulatu bakoak izan arren. Gaur egun, etxe izen orreek (eta artean etxe izenak ez diran beste batzuk be) artikulatu barik esaten dira, alan eta guzti be, batzuetan, dokumentauta dagozan kasuetan, idazkera zaarrari eustea ebatzi dogu, berbarako: **Abarroa, Aldekoa, Amorenaetxebarria, Andiñobarrrena, Armurua, Arroa, Aurrekoetxea, Axnagusia, Azeretxogoitia, Baratiznagusia, Baratiztxikerra, Barturenbekoa, Barturengoikoa, Bazterretxea, Beitia, Bekozaitua, Bengolea, Bengouria, Bidegoitia, Errementeria, Errenteria, Etxebarria, Gana, Garaiko motea, Goikoeetxea, Goikolea, Goitia, Igartua, Irabiengorria, Jatabienerdia, Jatatzikerra, Kukutsa, Larraganbasoa, Larraskoagagoikoa, Lorrea, Minitua, Minituatzea, Mintegibekoa, Ondarra, Ortubebekoa, Ortubegoikoa, Telleria, Ugarteikoa, Uribarrena, Urizarreturrekoa.**

(Jarraitzeko) INIAKI MARTIARTU

---



---

## ZU ETA ZEU / NI ETA NEU

---



---

Euskeraz beti bizi izan gareanok ondo erabilten doguz izen ordeok, baia oraingo idazleak Zeu izan bear dauanean be Zu idatzi daroe beti. Zu eta Zeuk eta Nik eta Neuk ez dabe esangura bardiña ba.

Elizako otoitzak be Zeu izan bear dauanetan Zu idatzita dagoz.

Gipuzkoarrak beti erabili daroe Zu baia guk bizkaitarrok ondo bereizten doguz Zu eta Zeu.

Zu laguna zaitut esaten dogu baia inoz bere ez laguna zara Zeu.

Izen ordeok noz erabili bear direan azalduetea ez da erreza baia euskaldun jatorreri berez-berez urtetan dauskue itz egikeran.

Gure Aita otoitza be, Geure Aita bete-beteen esan bearrean Gure Aita irakatsi dauskue eta ez dago ondo.

Gure Aita motel agertuten da bizkaieraz egiten dogunontzat beintzat.

Geure Aita, bete-beteko itzak, izan bear dabe ba, geure otoitz gurenaren asikerako itzak.

Euskereak konturatuten ez garean olako zer asko daukaz.

Euskaldun zarrakaz berba egikeran konturatuko zarie adi-adi arei entzunez gero.

Euskaldun jatorreei berez-berez urtetan dausku ba nez Zu eta nez Zeu esan.

AURRE APRAIZ'ek